

## AP-FONDEN

Företagens avgifter i ATP-systemet skulle inte behöva vara större än som krävs för att bestrida de löpande pensionsutbetalningarna och vissa administrativa kostnader, låt vara att en viss buffertfond är nödvändig för att möta skiftningarna inom ekonomin och befolkningsutvecklingen. Avgifterna är emellertid för närvarande avsevärt större än så. AP-fonden har också vuxit mycket snabbare än enligt beräkningarna vid införandet av ATP och anses komma att växa till 10,3 miljarder 1965, ca 30 miljarder 1970, omkring 100 miljarder 1980 och bortåt 180 miljarder 1990. Att den därmed kan bli ett betydande centralt maktinstrument för dirigering av kapitalmarknaden och väsentliga delar av det ekonomiska livet är uppenbart. Lika tydligt är, att detta står i samklang med socialdemokraternas intentioner. Finansministern har med överraskande öppenhjärtighet erkänt, att meningen just är att bereda regeringen ökad makt över kapitalströmmarna, så stor makt att ett förstatligande av bankväsendet betraktas som onödigt! Och på andra håll ställer man sitt hopp till de förutsättningar fonden skapar för att driva soci-

alistisk politik och överföra produktionsmedlen i samhällets ägo.

Även om vi i den hittillsvarande dispositionen av fondens medel inte kan utläsa några direkta socialiseringstendenser ger den oss dock en tankeställare. Fonderingen minskar möjligheterna till ett friare och mera differentierat sparande. Den gynnar den långfristiga delen av kreditmarknaden och minskar utrymmet för det sparande — särskilt företagssparandet — som betyder så mycket för utvecklingen och konkurrenskraften hos de enskilda företagen. Av fondens medel går 23 % till staten och kommunerna, 42 % till bostadskrediter och 27 % till industrier och kraftverk. Jordbruket har fått låna något mer än 3 % och återlånerätten för de enskilda företagen har varit begränsad till ca 3 % av medlen. Företagen tvingas att via AP-fonden svara för offentliga investeringar, eller investeringar som sker med bifall av de centraldirigerade instanserna. Någon nettoökning av det totala sparandet i samhället har icke hittills kunnat påvisas som resultat av AP-fonden. Det kan rent av ifrågasättas om den ens fyllt sin åsyftade funktion att kompensera

ett beräknat bortfall av enskilt sparande efter genomförandet av ATP. Sparkvoten har under tidigare skeden av efterkrigstiden rent av ökat snabbare än nu.

Högerpartiet har under en följd av år kritiserat denna väldiga fondbildning och dess maktpolitiska effekt och yrkade vid senaste riksdagen avslag på förslaget om höjning av avgiftsuttagen under perioden 1965—1969. Sätillvida röner det härutinnan medhåll av folkpartiet och centerpartiet som även dessa uttalat farhågor för alltför stort statligt inflytande på kapitalmarknaden. Men de båda sistnämnda partiernas ståndpunkt var inte så klar, att den kunde formuleras i ett bestämt förslag. De stannade vid att begära utredning och understryker behovet av ett stort pensionsförsäkringssparande, om man önskar en snabb ekonomisk utveckling. Medan högerpartiet räknade med att sparandet skall kunna hållas vid en tillfredsställande nivå utan den väldiga AP-fonden och under förutsättning att de enskilda medborgarna ges möjligheter att friare disponera över sina inkomster, förefaller folkpartiet och centerpartiet se mera pessimistiskt på möjligheterna till en liberalare ekonomisk politik i nu berörda hänseende.

Inom näringslivet, där de betydande och hastigt stigande ATP-avgifterna tillsammans med andra kostnadsstegringar begränsar utrymmet för det utomordentligt vik-

tiga företagssparandet, torde högerståndpunkten vid årets riksdag ha mött förståelse.

Det är emellertid inte ATP-avgifterna som nu vållat debatt om högerpartiets inställning utan i stället den nya utformning som högerståndpunkten fick vid partiets riksstämma i juni. Av hittills lämnade uppgifter att döma, lägger förslaget huvudvikten vid en förbättring av pensionsförhållandena för de ålderskategorier som ställdes helt eller delvis utanför ATP-systemet. Tanken synes vara att dessa från ATP skall bli garanterade en tilläggs pension av 1.800 kr för ensamstående och 2.700 kr för två gifta pensionärer med garantier tillika för beloppens värdebeständighet. Med hänsyn härtill accepterar partiet den uttagningsprocent för ATP-avgifterna som beslutats gälla under 1960-talet och tänker sig en mera måttlig höjning därav för ti-hittills framlagda beräkningar. Det är således icke, såsom partiets kritiker sökt göra gällande, fråga om att "riva upp ATP" utan snarare att vidga systemet till att omfatta grupper som nu icke får del av förmånerna.

Medan begränsningen av AP-fondens tillväxt enligt högerförslaget vid vårriksdagen skulle ske genom att stoppa höjningarna av avgifterna till ATP, skall den nu i stället ske genom att en större del av AP-medlen används för pensionsutbetalningar. Tvångssparade medel skall tagas i anspråk för kon-

sumtionsändamål, eftersom det är vederbörande pensionärers konsumtionsstandard som skall höjas.

Frågan är hur i så fall sparandet i samhället skall upprätthållas vid nuvarande nivå. Högerpartiet hänvisar till de förslag till skattelindringar som sedan några år tillbaka framlagts under samlingsrubriken "ägardemokrati" med syfte att stimulera enskilt personligt sparande och enskild kapitalbildning, och det är sannolikt att åtskilligt skulle kunna åstadkommas på den vägen

för att kompensera en minskning av tvångssparandet. Det betänkliga är bara att skatteberedningens nyligen framlagda förslag utgår ifrån att skattetrycket skall bibehållas vid sin nuvarande höga nivå. Avsikten är vidare att lägga avgifterna för folkpensioneringen, sjukförsäkringen m. m. på företagen. Fråga är om vi inte alltför litet beaktar deras behov av möjligheter att genom självfinansiering öka sin tekniska kapacitet och sin konkurrenskraft.